

Осінні сльози змивають із душі наболіле, і вона просвітлюється, набирається сили, зникає відчуття смутку й тривоги, приходять філософське розуміння сенсу людського буття.

Упродовж усього творчого життя Володимир Борошнів залишається вірним своїй темі - природі. Особливо вдаються художнику такі мотиви в природі, які співзвучні людині мрійній, з чутливою душею. У картині "Осінній смуток" настрої виражаються через небо, дерева, воду, світло. Художник уловив "дихання" в природі. Спокійним і задумливим постає перед нами Сейм. Саме річка є смисловим та ідейним центром художнього полотна, і наш погляд у першу чергу спрямовується на темно-фіолетове водне плесо. Цією барвою художник досягає враження бездонної стихії та природної краси. Темні барви поступово переходять у бліді, прозоріші по краях і по самому горизонту. Плавне злиття кольору води зі світло-голубою барвою чистого неба створює враження безконечності простору.

Живопис, поезія здатні очищати красою людську душу, відновлювати рівновагу, збагачувати й творити особистість.

РІЗНОРІВНЕВІ МОВНІ ВИЯВИ СУРЖИКУ ТА ДІАЛЕКТИЗМІВ НА КОНОТОПЩИНІ

Викл. Барбара Н. В., студ. Жежкунець В., Внучкова А., ПТКЖум ДУ

Проблема чистоти мовлення не випадково є предметом систематичних досліджень учених-лінгвістів, методистів і вчителів-практиків. Адже це одночасно показник розвитку особистості людини, її духовних здібностей – інтелекту, мислення, моральних якостей. К. Д. Ушинський вважав рідну мову головним предметом, основою духовного розвитку, пізнання світу взагалі: «Дитя, яке не звикло заглиблюватися в смисл слова, темно розуміє або зовсім не розуміє його справжнього значення,.. завжди страждатиме від цього корінного недоліку в процесі вивчення всякого іншого предмета» [1].

Тема дотримання норм літературної мови знайшла відбиття в працях учених О. Біляєва, М. Пентилюк, В. Мельничайка, Н. Пашковської, Г. Іваницької, Л. Скуратівського, Г. Шелехової (Україна), К. Бархіна, М. Рибникової, М. Абакумова, Л. Федоренко, М. Львова (Росія) та ін. Актуальність дослідження зумовлена увагою до проблем дотримання норм літературної мови як основи розвитку особистості громадянина держави. Метою роботи є спроба визначити

основні причини наявних недоліків мовлення жителів Конотопщини та умови формування й розвитку літературного українського мовлення.

Діалект — різновид національної мови, який є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної й духовної культури, традицій, самосвідомості. **Діалектизм** — позанормативний елемент літературної мови, що має виражену діалектну віднесеність і віддзеркалює процес адаптації літературною мовою територіально диференційованих елементів діалектної мови чи регіональних варіантів літературної мови. Використання діалектизмів становить відступ від чинних на відповідному етапі розвитку норм літературної мови зі стилістичною настановою (мовна характеристика персонажів, відтворення колориту описуваних подій та ін.) [2]. Функціонування діалектизмів у мовленні сучасних конотопців рідко зумовлюється цільовою стилістичною настановою, частіше — недостатнім володінням літературною мовою. Так, замість літературних «мотузка», «огірок», «тут», «м'ясо», «кукурудза», «ось», «он» часто вживають діалектні «швірка», «гурок», «туда» - «тама», «мнясо», «кукуруза», «осьосьо», «ононо», тудою, сюдою, всігда, еле-еле тощо. Зазначимо, що вживання діалектизмів, як правило, відбувається в усному мовленні, у той час як писемне стимулює до більш дбайливого добору слова, змушує орієнтуватись на норми літературної мови.

Позитивним явищем вважаємо прагнення молоді використовувати діалектизми для створення відповідного колориту, для номінування унікальних реалій, притаманних лише конкретному регіону, селу (такі слова вживають із посиланням на розповіді бабусь, дідусів про специфічні елементи давнього побуту, одягу, способів господарювання тощо) [3].

Однією з ознак мовлення сучасної молоді є суржик. **Суржик** — поширена в Україні розмовна назва ненормативного індивідуального мовлення певної особи та соціолекту певної групи, що будуються на основі змішування, інтерференції елементів двох і більше мов. Для характеристики таких змішаних типів мовленнєвих утворень кажуть, наприклад, про українсько-польський та ін. суржики; з протилежною точкою відліку — про російсько-український суржик. Але найчастіше під суржиком як соціолектом розуміють певний структурно-функціональний компонент українського просторіччя з помітною домішкою русизмів, що став розмовною мовою й фактично основним засобом спілкування частини населення країни внаслідок масової тривалої контактної українсько-російської двомовності [4].

Носії суржику не можуть або не хочуть остаточно поривати зі своєю базовою мовою. Спостерігаючи за мовленням конотопців, виділяємо три лінії у функціонуванні українсько-російського суржику: 1) суржик як мова досить спонтанного користування, що реалізується у мовленні осіб з недостатнім культурно-освітнім рівнем, котрі не тільки незадовільно володіють як українською, так і російською мовами, а й не надають особливого значення таким властивостям своєї мовної поведінки (*ссуда, роцтитатися, участувати, потом, всьо равно, погружчик, уборка, вроді, кстаті, канешно, драцє*); 2) суржик як мова достатньо усвідомлюваного користування, що реалізується в мовленні осіб, котрі загалом знають як українську, так і російську літературні мови (зі школи, зі ЗМІ, з постросійськомовного оточення, із офіційного спілкування, діловодства), хоч і не мають навичок мовного автоматизму в користуванні ними; 3) як мимовільне й більше того — **небажане** для **самого мовця явище** при контрольованому користуванні мовою — як базовою (*железна, цвіточок, форточка, луг, а іменно, бастувати, бабочка, більйо, блінчик, льготи*).

Суржик виявляється насамперед у запозиченні лексико-фразеологічних русизмів, переважно в українському та морфологічному: *больниця, понять, розршисть, щитать, не положено, конешно, оп'ять, пошти (майже), участувати, оказувати помощь*; у маршрутці: *ви вшазите; пролазьте дальше*. Фонетичні (акання, і заміна й, пом'якшення приголосних перед є або перехід є після пом'якшених приголосних в і тощо) та морфонологічні, словотвірні й певні морфологічні русизми звичайно лексикалізовані, не поширюються як регулярне явище на однотипні українські лексичні одиниці: *хороший, нада, канешно, спасіба, сімпатічний, понімать, дєтський садік, день рождєнія, тїлівзор, скї(ль)ки часов?; устраювать, при уборці та при уборке (-є, -і); сменщик*; оформлення іменників в іншому граматичному числі (*мебель*).

Власне морфологічні, а також синтаксичні русизми трапляються рідше: наприклад, оформлення іменників в іншому граматичному роді (*зірка полинь, сильна біль, красива собака*), відмінкових формах (у родовому відмінку однини іменники чоловічого роду на приголосний із закінченням -а/-я замість -у/-ю: *холода, холодця* і т. ін.), у формі множини на -а/-я: *дама, учителя*; синтаксичні зв'язки при керуванні, що копіюють російські зразки *дякую вас, пробач мене*.

Зазначимо, що останнім часом під впливом розширення сфери функціонування української літературної мови, надання їй більшої

соціальної ваги, «престижності» в очах носіїв, приділення більшої уваги в суспільстві відбувається процес помітного зменшення в мовленні «суржику» та діалектизмів. Про це свідчать, зокрема, такі факти, як використання елементів «суржику» для образливого називання малоосвічених людей як маркерів недостатнього знання рідної мови (*катоша, кошовка, ашот, шли-шо*).

1. Ушинский К. Д. Избранные педагогические сочинения : [в 2-х т.] – Т. 2. - Проблемы русской школы. – М. : Педагогика, 1974. – 438 с. – С. 137 – 138.
2. Українська мова : Енциклопедія / [редколегія : Русанівський В. М., Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін.]. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с. : іл. – с. 356 ; 560.
3. Методика викладання рідної мови в середніх навчальних закладах / За ред. М. І. Пентиліук : Підручник для студентів філологів. – К. : Ленвіт, 2000. – 264 с.
4. Масенко Л. Суржик як соціолінгвістичний феномен // Дивослово. - 2002, № 3. – с. 23 – 29.

СУТНІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Студентка Волік К., КНУ ім. Тараса Шевченка

Сучасний світ знаходиться на шляху нескінченних бурхливих змін. Модернізація є складовою життя усіх країн і народів та необхідною вимогою процвітання та прогресу кожної держави. Будь-яке суспільство, що прагне стати громадянським, збудувати правову державу постійно замислюється над найбільш раціональними шляхами і засобами досягнення поставлених цілей. Цей раціональний шлях полягає у постійній модернізації, постійній зміні і вдосконаленню політичних, економічних, культурних структур та їхніх функцій відповідно до потреб ефективного існування суспільства.

Найчастіше науковці визначають політичну модернізацію як процес трансформації суспільства, який супроводжується формуванням політичних інститутів, соціальною мобілізацією та розширенням політичної участі, поширенням демократичних цінностей і норм, властивих розвиненим країнам, у країнах менш розвинених.